

Ár 2013, föstudaginn 20. september er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Unnur Erla Jónsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 50/2013**:

**M og
N
gegn
F**

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M og N, hér eftir nefnd sóknaraðilar, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 24. maí 2013, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 22. maí 2013. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 24. maí 2013, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 19. júní 2013. Var bréfið sent sóknaraðilum, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 20. júní 2013, og þeim gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 20. ágúst 2013.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 13. og 20. september 2013.

II.

Málsatvik.

Þann 24. maí 2002 var skuldabréf nr. X, að fjárhæð kr. 6.750.000, gefið út af A til varnaraðila. Sóknaraðilar tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á láninu.

Fyrir liggur ódagsett skjal „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“. Samkvæmt skjalinu var greiðandi að láni að fjárhæð kr. 6.750.000 A. Ábyrgðarmenn voru tilgreindir sóknaraðilar. Staðfestu sóknaraðilar að hafa fengið og kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir. Gert var ráð fyrir að hakað væri við hvort meira en helmingi lánsfjár yrði varið til greiðslu á skuldum greiðanda eða annarra hjá Sparisjóðnum, en ekki hefur verið hakað við „já“ eða „nei“. Sóknaraðili N óskaði eftir að greiðslugeta greiðanda yrði ekki metin og setti upphafsstafi sína við það val. Sóknaraðili M virðist hafa sett upphafsstafi sína við spurninguna: „Óskar ábyrgðarmaður/menn eftir því að greiðslugeta greiðanda verði metin?“, án þess að valið hafi verið annað hvort „já“ eða „nei“. Tiltekið var að greiðslumat færi ávallt fram ef lánsfjárhæð væri hærri en kr. 1.000.000. Sparisjóðurinn tók fram að greiðslumat tæki einvörðungu til könnunar á fjármálum greiðanda hjá Sparisjóðnum

og uppflettingu í opinberri vanskilaskrá. Aðrar upplýsingar um fjárhagslega stöðu greiðanda hefði Sparisjóðurinn ekki undir höndum. Ekki var hakað við hvort niðurstaða greiðslumats benti til þess að greiðandi gæti efnt skuldbindingar sínar eða ekki.

Þann 12. maí 2009 var gerð frysting á greiðsluskilmálum skuldabréfs tryggt með sjálfskuldarábyrgð nr. X, sem sóknaraðilar skrifuðu m.a. undir. Staðfestu þau að hafa kynnt sér efni bréfsins og að þau gerðu sér grein fyrir í hverju ábyrgð þeirra sem veðleyfisgjafa væri fólgin og teldu hana samrýmast greiðslugetu sinni. Jafnframt hefðu þau kynnt sér upplýsingabækling um ábyrgðir og efni gildandi samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga.

Þann 24. febrúar 2010 var gerð breyting á greiðsluskilmálum skuldabréfs nr. X sem sóknaraðilar skrifuðu m.a. undir.

Þann 7. febrúar 2011 sendi umboðsmaður skuldara A, skuldara skuldabréfs nr. X, og B bréf um tillögur vegna greiðsluerfiðleika og greiðsluerfiðleikamat.

Fyrir liggur að skuldabréfið var í skilum til maí 2012 en ógreiddir eru gjalddagar frá 2. maí 2012.

Sóknaraðilar skutu málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 22. maí 2013.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðilar krefjast þess að þau verði leyst undan ábyrgðum vegna skuldabréfs nr. X.

Sóknaraðilar vísa til þess að ekki hafi verið rétt staðið að greiðslumati vegna ábyrgða þeirra, en þegar þau hafi ritað undir sjálfskuldarábyrgðirnar hafi verið í gildi samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga.

Benda sóknaraðilar á að í ljósi upphæðar lánsins, sem hafi numið hærri fjárhæð en kr. 1.000.000, sbr. 2. mgr. 3. gr. samkomulagsins, hafi varnaraðila borið að greiðslumeta greiðanda nema undantekningarregla 3. mgr. 3. gr. samkomulagsins ætti við. Fyrir liggir að túlka verði undantekningarreglu 3. mgr. 3. gr. samkomulagsins samkvæmt efni sínu á þá leið að viljayfirlýsing ábyrgðarmanns sem giftur sé eða í óvígðri sambúð með lántaka, sé forsenda fyrir því að reglunni verði beitt, sbr. úrskurð úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 19/2012, enda sé þá oftast um að ræða fjárhagslega einingu milli aðila.

Vísa sóknaraðilar til þess að í málinu liggir fyrir að skilyrði fyrir beitingu undantekningarreglunnar sé ekki uppfyllt. Sú staðreynd að sóknaraðilar hafi ritað upphafsstafi sína á fylgiskjöl með skuldabréfinu þar sem þau hafi óskað eftir undanþágu frá mati á greiðslugetu greiðanda geti með engu móti firrt bankann þeirri ábyrgð að framkvæma mat á greiðslugetu skuldara. Bankanum hafi því samkvæmt skýru ákvæði 3. mgr. 3. gr. samkomulagsins verið skylt að meta greiðslugetu skuldara skuldabréfsins.

Sóknaraðilar vísa til þess að ekki liggir fyrir hvort þau hefðu samþykkt greiðslumat hefði það verið framkvæmt og gengist í ábyrgð fyrir greiðanda skuldabréfsins eftir að hafa kynnt sér matið. Einnig sé ljóst að ekki liggir fyrir skrifleg staðfesting sóknaraðila á veitingu lánsins ef niðurstaða greiðslumats hefði bent til þess að greiðandi hefði ekki getað efnt skuldbindingar sínar, sbr. 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins. Vísa sóknaraðilar til úrskurðar úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 8/2012 máli sínu til stuðnings.

Sóknaraðilar benda á að fyrir liggi að varnaraðili hafi ekki framkvæmt greiðslumat í samræmi við 2. mgr. 3. gr. samkomulagsins sem kynnt hafi verið sóknaraðilum eða leitað eftir staðfestingu sóknaraðila í samræmi við 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins. Þar sem varnaraðili sé fjármálafyrirtæki og hafi yfir að ráða sérfræðingum á sviði fjármálaþjónustu verði hann að bera hallann af þessari málsmeðferð. Einnig vísa sóknaraðilar til laga nr. 32/2009, vegna breytinga á greiðslufyrirkomulagi umrædds skuldabréfs.

Sóknaraðilar kveðast ekki hafa gert sér grein fyrir ábyrgð þeirri sem þau hafi tekið á sig sem ábyrgðarmenn. Breyti það engu þó skuldari bréfsins hafi greitt af því í nærri 10 ár. Rétt sé að skuldari hafi reynt að semja við kröfuhafa án árangurs og eftir að hann hafi hætt greiðslu lánsins hafi ábyrgðarmenn orðið uggandi yfir stöðunni hvað þau varði.

Sóknaraðilar benda á að í bréfi varnaraðila sé vísað til dóma Hæstaréttar sem þau telja ekki hafa fordæmisgildi í máli þessu enda sé ljóst að kröfuhafi geti ekki fallið frá því að framkvæma greiðslumat þegar upphæð sé yfir eina milljón. Varnaraðili geti ekki vikið umræddum reglum um greiðslumat til hliðar eins og hann hafi gert í máli þessu. Sóknaraðilar kveðast ekki hafa gert sér grein fyrir stöðu ábyrgðarinnar fyrr en vanskil hafi orðið á greiðslum á umræddu skuldabréfi. Ljóst sé af bréfi umboðsmanns skuldara, dags. 7. febrúar 2011, að aðalskuldari geti með engu móti staðið við skuldbindingar sínar. Varnaraðili hafi vitað af bréfinu. Þrátt fyrir það hafi sparisjóðurinn gert kröfu um að ábyrgðarmenn skrifuðu undir skjöl án þess að upplýsa þá um stöðu aðalskuldara og verði að telja varhugavert með tilliti til núverandi laga um ábyrgðarmenn frá árinu 2009 að bankinn hafi ekki framkvæmt nýtt mat þegar komið hafi að undirritun nýrra lánaskjala.

Með vísan til alls framangreinds krefjast sóknaraðilar þess, með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga, að sparisjóðurinn víki til hliðar ábyrgðum sóknaraðila enda liggi fyrir að ósanngjarnt sé og andstætt góðri viðskiptavenju að bera þær fyrir sig.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess aðallega að kröfum sóknaraðila verði vísað frá. Til vara er þess krafist að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Til stuðnings aðalkröfu sinni bendir varnaraðili á að sóknaraðilar byggja málsástæður sínar á 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga. Af athugasemdum með frumvarpi því sem varð að lögum nr. 11/1986, um breytingu á lögum nr. 7/1936, verði skýrlega ráðið að löggjafinn hafi falið dómstólum að beita ákvæði 36. gr. laganna og leggja mat á þau atriði sem þar greini. Samkvæmt því hafi úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki ekki valdbærni til að beita greininni um þá samninga sem hún fái til umfjöllunar. Hinir matskenndu þættir greinarinnar séu á forræði dómstóla að fjalla um og beita. Í frumvarpinu komi ítrekað og víða fram að dómstólum sé falið að móta reglur og beita ákvæðinu.

Með vísan til ofanritaðs fer varnaraðili fram á að úrskurðarnefndin vísi málinu frá á þeim grunni að hana skorti umboð til að beita ákvæði 36. gr. laga nr. 7/1936 til þess að ógilda, breyta eða fella úr gildi samninga í heild eða að hluta.

Til stuðnings varakröfu sinni vísar varnaraðili til þess að samhliða undirritun skuldabréfsins þann 24. maí 2002 hafi ábyrgðarmenn skrifað undir skjalið „Til ábyrgðarmanna“, ásamt greiðanda. Þar hafi ábyrgðarmönnum verið gefinn kostur á að

óska eftir greiðslumati með því að haka við annan af tveimur valmöguleikum „já“ eða „nei“ og setja upphafsstafi sína við. Með undirritun þessa skjals hafi ábyrgðarmenn staðfest að þau hafi fengið og kynnt sér bækling Sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir. Tekið hafi verið fram að greiðslumat tæki einvörðungu til könnunar á fjármálum greiðanda hjá Sparisjóðnum og uppflættinga í vanskilaskrá, en aðrar upplýsingar um fjárhagslega stöðu greiðanda hafi Sparisjóðurinn ekki undir höndum. Fram komi að greiðandi heimili með undirskrift sinni á skjalið „Til ábyrgðarmanna“ að ábyrgðarmönnum verði veittar upplýsingar um niðurstöðu könnunar á greiðslugetu og viðeigandi gögn.

Varnaraðili bendir á að á skjalinu komi fram að greiðslumat sé ávallt framkvæmt sé lánsfjárhæð hærrí en kr. 1.000.000. Einnig sé tekið fram að jákvæð niðurstaða greiðslumats feli ekki í sér tryggingu fyrir því að skuldari efni skyldur sínar. Verði að telja miðað við þær upplýsingar sem fram komi á ofangreindu skjali og að ábyrgðarmenn hafi undirritað skjalið, að ábyrgðarmenn hafi kynnt sér þær upplýsingar sem fram komi á skjalinu, verið ljós áhætta sú sem þau hafi tekist á hendur sem og þekkt stöðu greiðandans og þannig valið að óþarft væri að gera greiðslumat hjá greiðanda. Því verði að ganga út frá því að ábyrgðarmenn hefðu samþykkt greiðslumat og gengist í ábyrgð hefði það verið framkvæmt, jafnvel þótt niðurstaðan hefði bent til þess að greiðandi gæti ekki efnt skuldbindingar sínar, enda beri gögn málsins með sér að aðrar forsendur en gjaldfærni aðalskuldara hafi verið ákvarðandi fyrir skuldbindingu ábyrgðarmanna.

Varnaraðili bendir á að tvær skilmálabreytingar hafi verið gerðar á umræddu skuldabréfi. Önnur hafi verið gerð þann 12. maí 2009, rétt tæpum sjö árum eftir undirritun skuldabréfsins. Engar athugasemdir liggi fyrir af hálfu ábyrgðarmanna vegna þeirrar skuldbreytingar og hafi þau ritað nöfn sín undir skjalið til staðfestingar því að hafa kynnt sér efni bréfsins og að þau hafi gert sér grein fyrir í hverju ábyrgð þeirra væri fölgín, en í skilmálabreytingunum sé sérstaklega kveðið á um þetta í reit hjá undirritun ábyrgðarmanna. Hefðu ábyrgðarmenn haft tilefni til athugasemda hefðu þau átt að koma þeim að við þessa skuldbreytingu. Síðari skilmálabreytingin hafi verið gerð 24. desember 2010. Ábyrgðarmenn hafi ekki heldur mótmælt þeirri breytingu og hafi skrifað undir skjalið fyrirvaralaust, tæpum átta árum eftir útgáfu skuldabréfsins.

Varnaraðili telur vert að nefna að skuldabréfið hafi verið í skilum í tæp 10 ár, frá því í júlí 2002 til maí 2012. Á því tímabili hafi ábyrgðarmenn aldrei haft uppi kröfur um að víkja ábyrgðinni til hliðar né hafi þau gert neins konar athugasemdir. Sú staðreynd að lánið hafi verið í skilum í tíu ár staðfesti að greiðandi hafi getað staðið undir skuldbindingu sinni og greiðslumat hefði að líkindum staðfest það, enda hafi ábyrgðarmenn ekki óskað eftir því. Því megi leiða líkum að því að ábyrgðarmenn hafi ætlað sér að gangast í ábyrgð fyrir greiðanda og hafi verið staða málsins fullkunn þar sem þau hafi ekki talið þörf á greiðslumati. Afpökkun á greiðslumati leiði raunar til sömu niðurstöðu, nefnilega að niðurstaða greiðslumats hafi ekki verið ákvörðunarástæða eða forsenda þess að sóknaraðilar hafi gengist í ábyrgð fyrir son sinn.

Varnaraðili vísar til þess að það að ekki hafi verið gert greiðslumat hafi ekki eitt og sér í för með sér að ábyrgð teljist ógild. Um það sé vísað til dóms Hæstaréttar í máli nr. 116/2010. Sé tekið mið af atvikum málsins sem hér um ræði verði að telja að sömu sjónarmið gildi og í tilvitnuðum dómi Hæstaréttar. Einnig sé vísað til dóms Hæstaréttar í máli nr. 343/2012. Hvað varði ábyrgð þá sem hér um ræði sé ljóst að greiðslumat hjá greiðanda hefði verið jákvætt hefði það verið framkvæmt við lántöku

en um það beri staðreyndir vitni og að ábyrgðarmenn hafi bæði undirritað þrátt fyrir að það væri ekki framkvæmt. Þar sem ábyrgðarmenn hafi afþakkað greiðslumat þrátt fyrir upplýsingar á ofangreindu fylgiskjali og vitneskju um fjárhæð skuldbindingar sé ljóst að niðurstaða greiðslumats hefði ekki haft áhrif á ákvörðun ábyrgðarmanna um að takast á hendur skuldbindinguna. Tilvitnaður dómur teljist hafa fordæmisgildi í málinu.

Bendir varnaraðili á að meginmarkmið samkomulagsins frá 2001 sé að ábyrgðarmenn fjárskuldbindinga geri sér eftir atvikum ljósa grein fyrir áhættu þeirri sem þeir takist á herðar með því að gangast í slíka ábyrgð. Ábyrgðarmenn hafi ritað undir skjal þess efnis að þau hefðu kynnt sér og gert sér grein fyrir þýðingu skuldbindingar sinnar og hafi sérstaklega óskað eftir að greiðslumat yrði ekki gert hjá greiðanda við lántökuna með því að haka við slíkan reit á fylgiskjali skuldabréfsins og undirrita það. Einnig hafi ábyrgðarmenn staðfest ábyrgð sína tvisvar síðan skuldabréfið hafi fyrst verið gefið út með undirritunum sínum, síðast átta árum eftir lántökuna. Lánið hafi verið í skilum í nær tíu ár.

Varnaraðili telur rétt að taka fram að samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga séu vinnureglur sem ýmsar stofnanir og fyrirtæki hafi sameiginlega sett sér, en hafi ekki lagagildi. Samkvæmt nýlegum dómum Hæstaréttar sé rík áhersla lögð á að skilyrði 36. gr. laga nr. 7/1936 séu til staðar þegar gildi ábyrgða sé metið. Þar megi nefna dóm í máli nr. 169/2012, þar sem rík áhersla sé lögð á sanngirnismat skv. skilyrðum 2. mgr. 36. gr. laga nr. 7/1936 og tekið fram að sanngirnismatið ráðist af heildarmati á þeim fjórum þáttum sem tilgreindir séu í 2. mgr. greinarinnar. Eins og mál sóknaraðila liggi fyrir verði að telja að dómurinn hafi fordæmisgildi í máli þessu og að meta verði þessa þætti í heild, m.t.t. vitneskju þeirra um stöðu greiðanda við undirritun ábyrgðar. Einnig vísist um þetta til máls nr. 213/2012. Af þessu sjáist að nauðsynlegt sé að viss skilyrði þurfi að vera uppfyllt og sanngirnismat þurfi að taka til allra þátta 2. mgr. 36. gr. laga nr. 7/1936, ef fella eigi ábyrgð niður.

Varnaraðili telur að sóknaraðilar hafi ekki gert grein fyrir því hvaða atvik, að undanskildum tilgreindum formreglum samkomulagsins, eigi að leiða til þeirrar niðurstöðu að ósanngjarnt og andstætt góðri viðskiptavenju sé að sparisjóðurinn beri ábyrgðarskuldbindingu sóknaraðila fyrir sig. Mótmælt sé ótilgreindri og óvissri tilvísan til laga nr. 32/2009.

Varnaraðili bendir á að sóknaraðilar virðist byggja á því að það sé ósanngjarnt að fella ekki niður ábyrgðina, þar sem ekki hafi verið framkvæmt greiðslumat, sem þau hafi þó beðið um að ekki yrði framkvæmt. Þessum málatilbúnaði hafnar varnaraðili. Það sé hvorki ósanngjarnt né fari það gegn góðri viðskiptavenju að bera fyrir sig skjöl sem ábyrgðarmenn hafi samþykkt að eigin vilja. Beri ekki síður í þessu samhengi að líta til þess að ábyrgðarmenn hafi staðfest ábyrgð sína í tvígang og staðfest sérstaklega eftir að hafa kynnt sér stöðu sína sem ábyrgðarmenn í maí 2009. Með þeirri framgöngu hafi ábyrgðarmenn stuðlað að þeirri fyrirgreiðslu sem aðalskuldari hafi fengið með skuldbreytingum árin 2009 og 2010.

Varnaraðili bendir á að sóknaraðilar byggi ekki á því að ábyrgðarmenn hafi ekki gert sér grein fyrir ábyrgð sinni og skyldu eða ekki skilið þýðingu þeirra. Þá sé ekki á því byggt að ábyrgðarmenn hefðu ekki samþykkt greiðslumat eða ekki gengist í ábyrgðina þó greiðslumat hefði orðið neikvætt. Látið sé kyrrt liggja við að reifa sjónarmið um að það liggi ekki fyrir hvort ábyrgðarmenn hefðu samþykkt greiðslumat og gengist í ábyrgð eftir að hafa kynnt sér niðurstöðu greiðslumats. Þessi málflutningur standist ekki þar sem ábyrgðarmenn, eftir að hafa kynnt sér réttarstöðu

sína sem ábyrgðarmanna, hafi afsalað sér rétti til að kynna sér greiðslumat. Jafngildi það yfirlýsingu um að niðurstaða greiðslumats ráði ekki ákvörðun þeirra um að gangast í ábyrgð fyrir son sinn.

Bendir varnaraðili á að sóknaraðilar byggi ekki kröfur sínar á því að þau hafi verið blekktil til að takast á hendur ábyrgðina, þau hafi ritað undir hana á röngum forsendum eða að ábyrgð þeirra hafi orðið annars efnis en til hafi staðið þegar þau hafi tekist hana á hendur. Ekki sé heldur byggt á því að það yrði ábyrgðarmönnum ofviða eða þau fengju ekki risið undir skuldbindingum sínum, kæmi til þess að þau þyrftu að greiða varnaraðila samkvæmt ábyrgðaryfirlýsingu sinni.

Varnaraðili vísar til þess að sóknaraðilar hafi ekki leitt fram nein rök eða forsendur sem réttlæti að undantekningarreglu 36. gr. laga nr. 7/1936, sbr. 6. gr. laga nr. 11/1986, verði beitt til að víkja til hliðar skuldbindingu ábyrgðarmanna. Kvörtun sóknaraðila málsins lúti að því að varnaraðili hafi kosið að virða rétt sóknaraðila til samningafrelsis umfram almennan samning um fyrirkomulag við veitingu ábyrgðarskuldbindinga og fallist á beiðni þeirra um að ekki yrði gert greiðslumat á aðalskuldara. Í athugasemdum með frumvarpi því er varð að lögum nr. 11/1986, um breytingu á lögum nr. 7/1936, komi fram að reglan í 36. gr. sé í eðli sínu undantekningarregla og standi andspænis meginreglum um samningafrelsi. Sérstaklega sé undirstrikað í athugasemdum að ætlast sé til þess að dómstólar fari „mjög varlega“ í beitingu reglunnar. Varnaraðili telur að í tilviki sóknaraðila sé skilyrðum 36. gr. laga nr. 7/1936 ekki fullnægt og mun veigameiri málsástæður þurfi til að fallist verði á kröfur þeirra. Varnaraðili eigi rétt á hendur ábyrgðarmönnum á grundvelli almennra reglna kröfuréttarins um að samningar skuli standa og loforð skuli efna. Slíkum grundvallaratriðum í kröfu- og samningarétti verði ekki vikið til hliðar í krafti málsástæðna sóknaraðila í máli þessu.

Vísar varnaraðili til þess að efni skuldabréfsins og skjalsins „Til ábyrgðarmanna“ sé skýrt og til þess fallið að ábyrgðarmenn og þeir sem undirriti skjölin geri sér grein fyrir stöðu sinni. Þrátt fyrir að ekki hafi verið gert greiðslumat hafi hagsmuna ábyrgðarmanna engu að síður verið gætt og hafi þau haft allar upplýsingar um málið til þess að taka þá upplýstu ákvörðun að þau teldu ekki þörf á greiðslumati. Áður hafi verið tekið fram að skuldabréfið hafi verið í skilum í 10 ár, þannig að ljóst sé að greiðslumat hefði engu breytt um fyrirætlun ábyrgðarmanna á þeim tíma sem það hafi verið undirritað. Sé tekið mið af atvikum málsins hafi ábyrgðarmenn gert sér ljósa grein fyrir áhættunni sem þeir hafi tekist á herðar með undirritun sinni og hafi fyrst haft uppi athugasemdir vegna ábyrgðarinnar rúmum 10 árum eftir lánveitingu. Því geti ekki talist ósannjarnt eða andstætt góðri viðskiptavenju af hálfu varnaraðila að halda ábyrgðinni upp á ábyrgðarmenn, sbr. 36. gr. laga nr. 7/1936.

Varnaraðili tekur fram að með vísan til 12. gr. samþykktar fyrir úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki sé því fyrirfram lýst yfir að varnaraðili muni ekki fella sig við niðurstöðu nefndarinnar þar sem fallist sé á kröfur og sjónarmið sóknaraðila og sé sparisjóðnum á minnsta hátt í óhag, enda myndi slík niðurstaða fela í sér atvik sem hefðu í för með sér veruleg útgjöld fyrir sparisjóðinn og hefðu einnig fordæmisgildi, bæði fyrir sparisjóðinn sjálfan sem og önnur fjármálafyrirtæki. Með þessari yfirlýsingu sé fullnægt kröfu fyrrnefndrar 12. gr. samþykktar fyrir nefndina. Sparisjóðurinn áskilur sér allan rétt til þess að fylgja kröfunni eftir, m.a. með málshöfðun komi til þess.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgða sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, útgefnu af A til varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess aðallega að kröfum sóknaraðila verði vísað frá á þeim grundvelli að úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki hafi ekki valdbærni til að beita 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa, sem krafa sóknaraðila byggir á.

Dómstólar fjalla um túlkun laga, þar á meðal ofangreint ákvæði 36. gr. laga nr. 7/1936. Hefur verið fjallað um ákvæðið í fjölmörgum dómsúrlausnum, m.a. í tengslum við ábyrgðarskuldbindingar. Þrátt fyrir þetta hlutverk dómstólanna þurfa bæði stjórnvöld og t.d. samningsbundnir gerðardómar að beita lögskýringum við framkvæmd starfa sinna, en þurfa þá að taka tillit til úrlausna dómstóla. Er ekki unnt að fallast á með varnaraðila að greinargerð með þessu ákvæði setji það í slíka sérstöðu að óheimilt sé að byggja á því við úrlausnir nefndarinnar. Verður því kröfu varnaraðila um frávísun málsins hafnað.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga er undirritað af Sambandi íslenskra sparisjóða f.h. sparisjóða. F var einn þessara sparisjóða. F bar að fullnægja þeim skyldum sem á honum hvíldu samkvæmt samkomulaginu, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 169/2012.

Umrætt samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Óumdeilt er að varnaraðili framkvæmdi ekki mat á greiðslugetu A, við útgáfu skuldabréfs nr. X. Samkvæmt 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga var varnaraðila skylt að meta greiðslugetu A. Verður varnaraðili að bera hallann af því að greiðslumat fór ekki fram og þar með hver niðurstaða þess hefði orðið og hvort sóknaraðili hefði eftir sem áður gengist í ábyrgð fyrir A eftir að hafa kynnt sér matið. Í þessu sambandi skiptir ekki máli að aðalskuldari hafi staðið við greiðslur af skuldabréfinu í um tíu ár frá útgáfu þess, enda hefur varnaraðila ekki tekist sönnun um að niðurstaða greiðslumats hefði verið jákvæð.

Á forprentað eyðublað varnaraðila sem sóknaraðilar rituðu undir kom skýrlega fram að greiðslumat færi ávallt fram ef lánsfjárhæð væri hærri en kr. 1.000.000. Annar sóknaraðila hakaði við að hann óskaði ekki eftir því að greiðslugeta lántaka væri metin, en hinn ekki. Er ekki unnt að fallast á með varnaraðila að þessi framsetning hans og lánveiting á grundvelli eyðublaðsins þannig út fylltu, leiði til þess að sanngjarnt teljist að leysa hann undan þeirri skyldu sem hann hafði undirgengist gagnvart viðskiptamönnum sínum og áréttað sjálfur á eyðublaðinu.

Ekki verður fallist á að fjölskyldutengsl sóknaraðila og A, útgefanda skuldabréfsins, geri það að verkum að sóknaraðilar þekki til fjárhagsstöðu A eða að þau hafi slík áhrif á skyldur varnaraðila skv. samkomulaginu til að framkvæma

greiðslumat eða á sanngirnismat á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 um sanningsgerð, umboð og ógilda löggerninga að það ráði úrslitum, sbr. úrskurð úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 9/2013.

Ekki er unnt að fallast á með varnaraðila að samþykki sóknaraðila á síðari skilmálabreytingum skuldabréfsins ráði hér úrslitum eða feli í sér áréttingu á vilja þeirra til að vera í ábyrgð fyrir láninu, enda eru ábyrgðarmenn jafnan í mjög þröngri aðstöðu til að gera athugasemdir við ábyrgð sína þegar skuldari sækir um slíkar breytingar til kröfuhafa, sbr. úrskurð úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 67/2012.

Ekki verður séð að málsatvik hér séu sambærileg dómi Hæstaréttar í máli nr. 116/2010 þar sem sérstök yfirlýsing ábyrgðarmanns um að hann hefði gengist í ábyrgðina þótt skuldari hefði ekki staðist greiðslumat. Ekki verður fallist á með varnaraðila að dómur Hæstaréttar í máli nr. 343/2012 hafi fordæmisgildi í máli þessu, þar sem fyrir lá jákvæð niðurstaða greiðslumats og í skýrslu stefnanda málsins fyrir dóminum kom fram að það hefði engu breytt þótt henni hefði verið kynnt efni umrædds greiðslumats áður en hún skrifaði undir skuldabréfið.

Við mat á því hvort víkja beri veðsetningu fasteignar sóknaraðila til hliðar með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 ber að líta til þess að samkvæmt framansögðu hafði varnaraðili skuldbundið sig til að lána ekki út peninga til einstaklinga gegn veðsetningum og ábyrgðum 3. manns nema að uppfylltum ákveðnum skilyrðum. Þessum meginreglum var ætlað að tryggja að ekki væri farið offari gegn neytendum í því að velta ábyrgðum af lánveitingum af fjármálafyrirtækjum á ábyrgðarmenn. Varnaraðili kaus að virða þessar skuldbindingar að vettugi, við útgáfu umrædds skuldabréfs. Skerti varnaraðili því mjög möguleika sóknaraðila á því að gera sér grein fyrir áhættunni sem þau tókust á hendur með því að gangast í ábyrgð fyrir A.

Í ljósi alls framangreinds verður að telja að ósanngjarnt væri að varnaraðili gæti byggt rétt á umræddum sjálfskuldarábyrgðum, sem fengnar voru án þess að hann stæði við skuldbindingar sínar um hvernig afla skyldi slíkra sjálfskuldarábyrgða. Telst því rétt að ógilda sjálfskuldarábyrgðir sóknaraðila samkvæmt skuldabréfi nr. X, með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um sanningsgerð, umboð og ógilda löggerninga, sbr. úrskurð úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 99/2012. Leiðir þessi niðurstaða jafnframt til þess að ekki þarf að taka afstöðu til málsástæðna sóknaraðila sem lúta að framgöngu varnaraðila við skilmálabreytingu lánsins.

Það athugast að varnaraðili hefur lýst því yfir í málalíbúnaði sínum að með vísan til 12. gr. samþykktu úrskurðarnefndarinnar muni hann ekki fella sig við niðurstöðu hennar ef hún verði sjóðnum „á minnsta hátt í óhag“. Enda þótt nefndin eigi ekki úrskurðarvald um hvort þetta ákvæði eigi við, bendir hún á að það er í ósamræmi við skuldbindingar varnaraðila að lýsa þessu fyrirfram jafnan yfir þegar viðskiptamenn hans láta reyna á rétt sinn fyrir nefndinni.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Aðalkröfu varnaraðila, F, um frávísun krafna sóknaraðila, M og N, er hafnað. Sjálfskuldarábyrgðir sóknaraðila á skuldabréfi nr. X eru ógildar.

Reykjavík, 20. september 2013.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Jóhann Tómas Sigurðsson
Unnur Erla Jónsdóttir